

Imagini ale copilăriei din Banat sau cum putem “citi” fotografiile de arhivă

de Simona Adam

Cărțile au puterea de a ne determina să “vedem” lumea într-o multitudine de imagini, de perspective și de nuanțe. Ne zugrăvesc mii de fațete ale realității, ne luminează cunoașterea în cele mai variate modalități, ne creează ca ființe umane și ne definesc. Învățăm astfel să îi cunoaștem pe ceilalți și în același timp să ne cunoaștem pe noi înșine.

Rezultat al unui parteneriat instituțional reușit în primul rând datorită eforturilor unor oameni care cred în capacitatea modelatoare a lecturii, proiectul “File de cireșar”, desfășurat în iunie 2017 a inclus și un proiect expozițional. Este vorba de expoziția “Copilul în fotografii. Banatul de altădată”, al carei vernisaj la Biblioteca Centrală Universitară din Timișoara (prezentat de Simona Adam și Mircea Măran) a avut loc alături de un dialog intergenerațional despre cartea preferată a copilăriei (moderat de Smaranda Vultur și Camelia Mingasson), precum și de o expoziție de carte poștală veche din colecția lui Thomas Remus Mochnács.

Triplul eveniment s-a adresat în primul rând copiilor și adolescenților. Elevi de diverse vârste au fost invitați să realizeze o incursiune în copilăria altor generații prin intermediul cărților și al imaginilor. Au avut ocazia nu numai să afle ce cărți preferau copiii de acum douăzeci, treizeci sau patruzeci de ani, dar și cum arătau, se îmbrăcau și se fotografiau

copiii de acum aproape un secol. Fotografiile care au compus expoziția provin din Arhiva de Istorie Orală a Fundației “A Treia Europă” din Timișoara, coordonată de Smaranda Vultur și integrată în prezent în Arhiva Media a BCUT, și din arhiva personală a istoricului Mircea Măran de la Școala de Înalte Studii pentru Educatori “Mihailo Palov” din Vârșeț.

I-am invitat pe copiii generației digitale, așadar, să-i privească pe copiii din Banatul interbelic în fotografii alb-negru ce poartă patina timpului. Copiii de azi, pentru care aparatul de fotografiat este o prezență constantă, au privit chipurile unor copii pentru care fotografierea reprezenta un eveniment excepțional. Se putea “citi” cu ușurință acest lucru din ipostazele studiate și bine regizate de către fotograf, din ținutele sobre și din figurile serioase și uneori speriate. Dacă astăzi fotografierea este accesibilă oricui, acum aproape un secol fotografia era cel mai adesea accesibilă doar claselor sociale înstărite, așadar o mare categorie de copii (din mediul rural, de

exemplu, sau din familii mai modeste) sunt absenți din aceste fotografii.

Serbările de la grădiniță, clasele școlare, băncile sau uniformele ce se purtau în trecut conturează imagini care dau viață unei lumi diferite de cea de astăzi în sute de feluri. Jucăriile și jocurile erau diferite, preocupările erau altele, proiectele educative aveau alte finalități, iar viața se măsoara în momente trăite în alte cadre temporale.

Fotografiile au meritul de a immortaliza un moment, un chip sau un crâmpeli de viață cotidiană, păstrând astfel vie memoria personală, familială sau socială. Cu ajutorul lor, la fel ca și cu ajutorul cărților, putem să retrăim momente din istoria individuală sau colectivă, sau putem, cu ajutorul imaginației, să recreăm o lume la care nu am avut niciodată acces.

Mai mult, putem observa cum lumea mai mică (a grupului familial sau a prietenilor) sau lumea mai mare (a istoriei locale sau regionale) se schimbă de-a lungul anilor. Într-una din cărțile sale, Antoine de Saint-Exupéry îi îndemna pe educatori să creeze “omul în puiul de om, învățându-l schimbarea înainte de toate, căci fără schimbare nu va fi decât nemișcare” (A. de Saint-Exupéry, *Citadela*). Fotografiile ne ajută să conștientizăm direcția schimbărilor sociale, precum și impactul acestor schimbări asupra martorilor tăcuți ai istoriei, aceia care ne privesc inocenți din imaginile șterse.

Secolul al XX-lea nu este doar secolul în care fotografia a devenit o prezență firească în viața personală, ci și secolul în care marile evenimente istorice au fost immortalizate de către aparatul de fotografiat din ce în ce mai fidel. Copiii de azi au avut posibilitatea, în cadrul acestui eveniment, să vadă și partea întunecată a copilăriei din trecutul acestei regiuni: copiii care în anii '30 ne zâmbeau din studiourile unor fotografi celebri au fost ulterior, ca adolescenți sau

adulți, martorii unora dintre cele mai mari atrocități din istoria contemporană: Al Doilea Război Mondial, Holocaustul, deportările în URSS și în Bărăgan, persecuțiile politice, naționalizarile și arestările ce au însoțit, mai apoi, instaurarea regimului comunist.

Într-o altă carte a sa, care a devenit ulterior o carte preferată pentru milioane de cititori, Antoine de Saint-Exupéry ne spunea, prin intermediul unuia dintre personajele sale, că “nu poți vedea bine decât cu inima. Esențialul e invizibil pentru ochi” (A. de Saint-Exupéry, *Micul prinț*). I-am invitat, așadar, pe copiii mai mari și mai mici, să privească de fiecare dată fotografiile și cu inima. Vor înțelege poate, în acest fel, că acei copii care par atât de diferiți de ei le sunt, de fapt, mai asemănători decât și-ar putea imagina. Și copiii de atunci au avut vise, dorințe și aspirații care uneori le-au fost strivite brutal de deciziile oamenilor mari. Nici ei nu au înțeles, de multe ori, schimbări care le-au frânt destinul sau le-au schimbat ireversibil cursul vieții.

Istoria se repetă, așa scrie în multe dintre cărțile pe care le citim. Copiii de azi vor fi cei care vor scrie istoria de mâine, și poate, dacă vor avea șansa să înțeleagă cu adevărat istoria scrisă sau immortalizată de noi, o vor scrie pe cea viitoare mai bine decât am reușit noi, adulții, s-o facem.

